

Vrchovany

Kraj: Liberecký

Správní obvod: Česká Lípa

Nadmořská výška: 332 m n. m.

Počet obyvatel: 117

Adresa URL: obecvrchovany.cz

Okres: Česká Lípa

GPS souřadnice: 50.553138N, 14.571110E

První pís. zmínka: 1402 (622 let)

PSČ: 472 01

Historie obce Vrchovany

První zpráva, která hovoří o Vrchovanech je až ze 13.století, i když lze předpokládat původní slovanské osídlení o mnoho století dříve, jak o tom svědčí i archeologické nálezy z nedalekých obcí. První písemná zpráva o existenci osady pochází z roku 1402.

Vznik obce však rozhodně nemá charakter podhradí Starého Berštejna, který se vypíná 152 metrů relativní nadmořské výšky nad obcí a to pískovcovitým suku. Ani o době výstavby tohoto hradu nejsou dnes historici jednotní. Jedni uvádějí období mezi roky 1402, kdy vesnici zdědil Jindřich Hlaváč z Dubé a kdy v dědickém zápisu se ještě mluví o vsi Vrchovany s horou nad ní (Wrchowen villa cum monte supra villam) a datem 1406, kdy uvedený Jindřich Hlaváč získal i obec Jestřebí s hradem z konce 13.století. Další historici se ale přiklánějí naopak k pozdějšímu datu v 30-tých letech 15.století, kdy uvedený Jindřich z Dubé po porážce husitů u Lipan, kde působil jako hustitský hejtmán a zabíral církevní majetky, přešel na stranu krále Zikmunda a budoval své panství. Odtud pochází i první písemná zmínka o hradu z roku 1437.

Hrad sám patřil mezi tak zvané mladé hrady s ohledem na dobu své výstavby a proto také již ztrácel původní, obranný charakter těchto staveb a začal být i nepohodlným k bydlení a tak zůstává opuštěn od poloviny 16.století, kdy se Berkové nastěhovali do nově postaveného zámku v Novém Berštejně v sousedství Dubé, který postavil Adam z Berštejna.

To bylo v době, kdy se vlastnictví Starého Berštejna vrátilo na přelomu 15. a 16.století do držení Berků z Dubé, když od poloviny 15.století náležel Vartenberkům a koncem tohoto století potom rytířům ze Šebířova. Od roku 1592 při dědických vyrovnáních Adamova majetku se již jméno Starého Berštejna neuvádí. Jeho zříceninou je dnes typickou dominantou oblasti mezi Doksy a Dubou. Třicetiletá válka vylidnila a zpustošila celý kraj, právě tak jako morová epidemie v roce 1680. V této době potom byli do země zváni další cizinci, kteří obydlovali kraj.

V roce 1749 se zde již připomíná škola, která se nové budovy dočkala roku 1891. O Vrchovanech víme dále například to, že se zdejší obyvatelé 26.července 1775 účastnili selského povstání, když vytáhli na Dubou, kde jim úředník slíbil snížení robních povinností, ale opak se stal pravdou, nastalo zhoršení stavu. Bývala zde samostatná rychta, ale roku 1850 byla utvořena obec s volným zastupitelstvem a obecním výborem se starostou. V roce 1880 tu již byl sbor hasičů. Ve 2.polovině 19.století se zde otevřel lom na stavební kámen a obec měla ke svému užítku i vlastní obecní les. V roce 1890 se budovala silnice z Doks přes Vrchovany na Dubou a stavitelem byl Martin Dittrich z Doks. V roce 1907 až 1910 se stavěl horní a roku 1920 dolní vodovod. V horní části obce je chalupa, kam údajně zajížděl básník Jiří Wolker. V roce 1938 se od Rozprechtic k dolní části Vrchovan podařilo dokončit 33 bungrů „řopíků“ Q1 jako

součástí tzv. Liběchovské či Mimoňské příčky.

V červnu 1945 si zdejší čeští obyvatelé zvolili Místní správní komisi a v lednu 1946 Místní národní výbor. Na jaře 1946 zde byla ustavena organizace Jednotného svazu českých zemědělců. V roce 1947 vzniklo strojní družstvo a v dalším roce knihovni rada a školní rada. V roce 1949 se stal kulturním patronem dokského okresu spisovatel Jiří Weil, který do Vrchovan zajížděl na schůze a později zde dostal k rekreaci objekt, který do dnes patří jeho potomkům. V letech 1950 až 1962 působil na zdejší škole Josef Žaloudek, který byl oprou MNV s mnoha funkcemi, ale pak odešel učit do nedalekého Chlumu, když byla Vrchovanská škola zrušena pro malý počet žáků. V roce 1952 se ustavil výbor žen a v září téhož roku založili zemědělci JZD. V roce 1961 bylo sloučeno JZD s okolními a vzniklo JZD 1. máje. Obec vydávala i svůj vlastní zpravodaj a byl tu i místní rozhlas, který byl v roce 1997 obnoven. Roku 1964 se JZD včlenilo do Státního statku Dubá. Po roce 1971 se dokončily opravy veřejného osvětlení, autobusová čekárna a nastal rozmach soukromé rekreace vykupováním chalup.

